

Ingrid Ahnlund Rode
Samhällsutveckling
Tfn:
E-post: ingrid.ahnlund-rode@regionjh.se

Förslag på yttrande på remiss Fossilbränslefritt Jämtlands län, Energi och klimatstrategi 2025-2030

Regional energi- och klimatstrategi för Jämtlands län 2025-2030

Bakgrund

Länsstyrelsen Jämtlands län och Region Jämtland Härjedalen har tagit fram ett förslag till revidering av nuvarande regionala energi- och klimatstrategi. Arbetet utgår från ett regeringsuppdrag till Länsstyrelsen att utifrån de nya energipolitiska målen, senast den 30 juni 2025, revidera den regionala energi- och klimatstrategin.

Region Jämtland Härjedalen är en miljöcertifierad organisation sedan många år och arbetar systematiskt för att ständigt förbättra miljöprestandan. Region Jämtland Härjedalens miljöpolicy uttrycker bland annat ambitionen att "Miljöarbetet [...] ska vara ett föredöme i Sverige och internationellt". Region Jämtland Härjedalen ser det därför som positivt med ambitiösa mål och insatser för ett gemensamt arbete som också bidrar till att Jämtlands län kan vara konkurrenskraftigt i den omställning som sker.

Strategin är tilltalande och innehåller många relevanta insatser som innebär att den kan vara användbar för organisationerna i Jämtlands län.

Frågor från missiv:

- **Speglar innehållet i respektive fokusområde länets styrkor och utmaningar väl? Ge annars förslag på hur det ska beskrivas.**
- **Är insatserna under respektive fokusområde relevanta? Ge gärna**

förslag på insatser.

- **Ge gärna förslag på relevanta indikatorer till de olika fokusområdena.**

Generella kommentarer:

Vilka verksamheter är det vi pratar om som släpper ut mest och behöver banta? Tunga transporter/lastbilar och arbetsfordon är känt men inom vilka branscher, sektorer, företag etc? Strategin skulle bli mer tydlig om detta kunde klargöras.

Det saknas generellt handlingskraft kopplat till implementering av energi- och klimatstrategin. Förslag här skulle kunna vara att räkna baklänges från 2030, 2040 och 2050 – vad behöver då göras inom respektive utpekade förbättringsområde/utmaningsområde (bransch, sektor, företag)?

Jordbruket är en av flera viktiga näringar som precis därför också behöver ställa om och minska sitt fossilberoende. Det är en ologisk, och motsägande, slutsats att hålla jordbruket utanför av skälet att det är en viktig näring (och därför inte skulle behöva ställa om), det bör ju rimligtvis vara tvärtom. Att sitta fast i ett dieselberoende jordbruk när dieselpriset fördubblas inom 8-10 år är en risk som måste minimeras, inte minst utifrån ett beredskaps och självförsörjningsperspektiv (se ex. sid 8, tredje stycket)

Sid 15: Tunga lastbilar och arbetsfordon – Alldeles för vaga och oprecisa åtgärder utifrån 10%-målet. Om man inte vet vad som ska göras bör det föreslås mer grundliga utredningar vilka aktörer detta omfattar för att kunna nå dessa med riktade aktiviteter och åtgärder. Dessa aktörer, företag och personer framstår i strategin som osynliga. Om dessa görs synliga kommer de bli nåbara på ett helt annat sätt för aktiviteter, åtgärder och stöd för att ställa om. Kritisk åtgärd i remissen att förbättra! Kolsänkor och skog – infoga referenser till urskogar med stor kolinlagring via mycel i symbios mellan träd och svampar. Detta är mycket viktigare än man tidigare har trott och gör att synen på äldre skogar måste nyanseras. Det är inte ett helt rättvist påstående (s18, tredje stycket andra meningen) att det enbart skulle var i yngre tillväxande skog som

den största (och viktigaste) kolinlagringen sker. Bonitet är därför inget bra, och relevant, mått på kolinlagring då det enbart mäter virkestillväxten och således inte tar med den övervägande kolinlagringen som sker via symbios i marken mellan svampar (mycel) och trädet. Detta är mycket viktigt att få med i klimatstrategin under stycket om skogen som kolsänka. Nedan följer exempel på några viktiga publikationer som nyligen publicerats i välrenommerade vetenskapliga tidskrifter:

- <https://news.mongabay.com/2024/12/trees-live-out-their-lives-in-surprising-ways-massive-new-study-finds/>
- <https://www.ecowatch.com/forests-tree-species-biodiversity-carbon-capture.html>

Samma stycke som ovan (s18, tredje stycket sista meningen) bör utvecklas utifrån ovan. Det bör nyanseras i skrivningen att avverkningsarna sannolikt bör minska till förmån för kolinlagringen men att det särskilt bör gälla de skogar som har den högsta kolinlagringen dvs äldre skog och naturskogar där den högsta diversiteten och biologiska mångfalden finns. Det bör tydliggöras att denna bör vara den fullständigt naturliga vägen att gå då den möjliggör måluppfyllnad av fler nationella och globala miljömål samtidigt dvs både klimatrelaterade och biologiskt mångfaldsrelaterade.

Sista stycket sidan 18 angående långlivade produkter av trä som kolsänkor. Här bör det påpekas att LULUCF ger nya och unika möjligheter för entreprenörer och företag att de facto tjäna mer pengar på lagstiftningspaketet fit for 55 och LULUCF då sågade, hyvlade och förädlade produkter (ex. i hus byggda av trä) räknas in som kolsänkor (35 år och äldre) inom LULUCF. Detta bör rimligen innebära helt nya förutsättningar för affärsmodeller som räknar in dessa bidrag till kolsänkor som del i det nationella betinget som Sverige ska redovisa utifrån ESR. Kunskapshöjande insatser om detta, och incitament för innovations och produktutveckling inom träförädling och dess värdekedjor lokalt/regionalt, bör aktivt stödjas och arbetas med under de närmaste 25

åren mot 2050 utifrån länets regionala utvecklingsstrategi RUS och skogsprogram.

Näst sista stycket, sista meningen sidan 19: Det bör uttryckas klarare i texterna att äldre skogar, naturskogar och urskogar som tidigare inte varit föremål för modernt skogsbruk ska skyddas utifrån sin roll att bevara biologisk mångfald, unika värden och ekosystemtjänster, och möjlighet till hög koldioxidinlagring utifrån de senaste forskningsrönen. Utifrån de nationella ESR-betingen är det troligt att Sverige, liksom Finland ekonomiskt tjänar på detta utifall att betingen inte uppnås (vilket är troligt), dvs att respektive land riskerar mycket kostsamma böter, vilket nyligen publicerats i en finsk rapport ([Utredning: Staten skulle vinna på att skydda gammelskogen – Hufvudstadsbladet](#)).

Sidan 20 angående indikatorer:

- Här kan en indikator vara att man följer upp projektstöd och företagsstöd (antal ärenden och utbetalningar i kronor) från Region JH som betalats ut för att främja innovation- och produktutveckling av långlivade träprodukter som klassas som kolsänkor inom LULUCF. Indikatorn kan uttrycka ett mått på att detta ska öka med 10% per år mot 2030 osv.
- En indikator kan vara att antalet företag i länet inom träförädling (primärt SNI-kod 16) ska öka årligen med 10% mot 2030
- Länet ska senast 2030 ha ett livskraftigt kluster inom träförädling, likt Woodworks i Trøndelag (<https://woodworkscluster.no/>), med ambition att vara nationellt ledande.

Sid 20 – Kunskap och analys: Här bör det förtydligas att Länsstyrelsen tillsammans med Skogsstyrelsen och Region Jämtland Härjedalen bär ansvaret att driva på arbetet med det regionala skogsprogrammet där en miniminivå kopplat till energi- och klimatstrategin är att erbjuda en informations- och kunskapsdelningsarena för regelbunden spridning av relevant och evidensbaserad information kring de frågorna som berör skogsfrågorna och kolinlagring kopplat till lagstiftningspaketet Fit for 55, LULUCF mm. En indikator kan då vara att informations- och kunskapsdelningsmöten hålls 2-4 gånger per år.

Sid 21, sista stycket näst sista meningen: Elintensiva industrier – tveksamt om detta fortsatt ska vara ett uttalat strategiskt mål då de bidrar med mycket få arbetstillfällen per MW. Sannolikt ska en annan strategisk inriktning vara att attrahera industrietableringar kopplat till kraven inom ffa ETS-2 dvs industrier som idag sannolikt ligger i andra delar av Europa och som får sin el via fossila källor och därmed behöver hitta fossilfria alternativ för att klara underleverantörskrav utifrån CSRD-direktivet. Här bör länet utifrån sin energi- och klimatstrategi systematiskt verka för etablering av dessa industrier från övriga Europa som utifrån länets unika elmix som finns i Jämtlands län då kan få en konkurrenskraftig produktion utifrån CSRD/ETS-2 kraven. Detta torde inbegripa mångdubbelt mycket fler jobb och skatteunderlag till länets kommuner än vad den elintensiva industrin någonsin kan bidra med räknat till arbetstillfällen per MW. Detta borde införas som ett absolut krav vid alla etableringar att räkna på.

Sid 22, andra stycket och de som följer: här bör det föras in ett djupare resonemang kring hur ETS-2 kommer slå på fastigheter som inte har energieffektiviserat. Investeringar i fossilfri och energieffektiviserande energi kommer premieras inom ETS-2 kopplat till fastigheter varvid detta bör tydliggöras och hur det kan stimuleras mot 2030-2050.

Insatsområden på sidan 24: Kan uttryckas skarpare och klarare för att ge riktning och driv i frågorna. Nu är det mycket främja, stimulera, utveckla, stärka, beakta vilket är vagt. Våga uttrycka tydliga mål istället och sök mandat för att genomföra dom i strategin.

Kopplat till sista stycket under Målkonflikt sidan 27: Här bör Critical Raw Materials Act (CRMA) beröras kopplat till eventuell gruvbrytning i alunskiffer i anslutning till Storsjön. CRMA är ju en del av lagstiftningspaketet Fit for 55 och utan att länet ställer sig emot den gröna omställningen och behovet av kritiska mineral och metaller för detta så behöver problemet med CRMA, och de snabbspår man avser införa för kritiska mineral, uppmärksammas kopplat till Storsjön som dricksvattentäkt. Storsjön har hela sex ytvattentäkter med ett mycket stort avrinningsområde som mynnar ut i Bottenhavet via Indalsälven.

Spridning av giftigt lakvatten från ett dagbrott i Oviken-området skulle få förödande konsekvenser för ett oerhört stort inlandsområde och Östersjön som rimligtvis inte är i samklang med en grön omställning varvid brytning av alunskiffer inte bör ske någonstans inom Jämtlands län.

Innehållet i strategin speglar länets utmaningar kopplat till klimatpåverkan och känns relevanta.

Fossilfria och effektiva transporter och arbetsmaskiner

Insatserna är relevanta, dock framförallt inriktade på infrastruktur och tillgång till laddning och förnybara drivmedel. Insatsen "Förbättra infrastruktur för laddbara fordon" skulle kunna vidgas till att också inkludera infrastruktur för andra fossilfria drivmedel för att belysa vikten av olika drivmedel inom begreppet hållbara transporter.

En tanke är även om det, förutom att ordna infrastruktur kring laddning och bränslen, finns behov av Insatser av olika slag till företag, te x främjande informationsinsatser om kommande krav och prognoser, coachning/stöttning kring omställning av fordon, vägledning om stöd som går att söka osv. Detta kan även ha en koppling till risken får energifattigdom och tappad konkurrenskraft hos företag som en konsekvens att höjda transportkostnader.

En annan insats för att öka takten i omställningen är policyframställning och politisk kravställning med kontinuerligt (årligen) höjda krav på transportupphandlingar.

En insats kan även vara att arbeta med elektrifieringslöften.

Skog och mark som resurs och kolsänka:

Förslag på relevanta indikatorer:

- Andel skyddad skog

- Andel skyddad fjällnära skog

Energiplanering och energieffektivisering

Innehållet är relevant och bra formulerat och har tydlig koppling till kommande arbete inom kommunal energiplanering.

En målkonflikt lyfter behovet av vattenkraftens reglerförmåga och dess påverkan på naturområden. Det skulle kunna vara en möjlig insats, att beakta hur vattenkraften påverkar naturvärden, kopplat till vattenkraftens kommande roll inom korttidsreglering.

Förslag på relevanta indikatorer:

- Om möjligt, följa antalet energitoppar
- Om möjligt, följa om kurvan jämnas ut

Hållbar konsumtion och resurshushållning

I texten ges många bra och relevanta exempel på cirkulära principer.

Ytterligare exempel som lyfter funktion som tjänst skulle kunna inkluderas, till exempel tjänsten ljus istället för produkten lampa.

Förslag på relevanta indikatorer:

- Andel jordbruksmark i länet

▪ Är din organisation/era medlemmar beredd att arbeta för årliga utsläppsminskningar av växthusgaser motsvarande 10 %? Om ja, på vilket sätt? Om nej, vad skulle krävas för att göra det? Utveckla gärna svaret.

Som konstateras i strategin tydliggör målet vikten av att samhällets utsläpp av växthusgaser minskar omgående och med tanke på klimatförändringarnas konsekvenser ställer sig Region Jämtland Härjedalen bakom den höga målsättningen. I samband med bl.a. arbete med nytt styrdokument för organisationens interna miljöarbete har det dock visat sig dels att rapporteringen blir utmanande då Region Jämtland Härjedalen kontinuerligt identifierar nya poster där data kan samlas in och som bör ingå i minskningsarbetet – även om det i vissa fall baseras

på schabloner –, dels att påverkansmöjligheterna ser olika ut inom olika utsläppsposter. Med detta sagt, är det för Region Jämtland Härjedalen självklart att verka för minskad negativ miljöpåverkan för både hälsa och miljö inom ramarna för de ekonomiska förutsättningarna för Region Jämtland Härjedalens kärnverksamhet.

Den allmänna kollektivtrafiken körs med fossilbränslefria bränslen, och en utökning av trafikutbudet, bättre anpassning till resenärers behov samt satsningar på tillgänglighet och framkomlighet är några av de åtgärder som stärker hållbart resande i länet.

▪ **Är din organisation/era medlemmar beredd att arbeta för att vara fossilbränslefri år 2030? Om ja, på vilket sätt? Om nej, vad skulle krävas för att göra det? Utveckla gärna svaret.**

Fossilbränslefritt är känt som vision och är inarbetat som ett av länets mål till 2030. Region Jämtland Härjedalen har tidigare haft som mål att alla personbilar och transportfordon som används inom den egna verksamheten ska ha fossilbränslefri drift senast år 2030 i linje med strategin. Det är fortsatt inriktningen att målet ska kvarstå i det nya styrdokumentet för Region Jämtland Härjedalens interna miljöarbete. Tillsammans med länets kommuner ansvarar Region Jämtland Härjedalen för regional och lokal kollektivtrafik. Den allmänna kollektivtrafiken körs från och med 2025 på fossilfria bränslen. Inom särskild kollektivtrafik är den största andelen bränsle fossilfri.

▪ **Övriga synpunkter på strategin inklusive förslag på mindre redaktionella ändringar**

Det nationella etappmålet att minska utsläppen från inrikes transporter med 70 procent inkluderar inte inrikes flyg, kanske skulle det kunna tydliggöras i strategin.

I diagrammet "Växthusgasutsläpp från transporter och arbetsmaskiner i Jämtlands län 2018-2022" framgår inte vilken enhet som visas.

Under området fossilfria och effektiva transporter och arbetsmaskiner och EU:s lagstiftning som kommer att driva upp bränslepriser står det

“Det kommer innebära höjda priser på fossila drivmedel i Jämtlands län. För att istället stärka konkurrenskraften för länets företag är det viktigt att arbeta för ett minskat (saknas det ett ord sen här? transportbehov), mer effektivt transportsystem och ökad elektrifiering.”

Förslag på formulering i stycket stora utsläpp från arbetsmaskiner och tunga lastbilar

andra stycket: “Vätgas har senaste åren vuxit fram som en potentiell framtida lösning, både som energibärare och inom transportsektorn.”

Skrivningen skulle kunna formuleras till att innehålla något i stil med att vätgas har potential att utgöra en del av energiomställningen, eller något liknande, för att undvika att skriva alltför mycket tilltro till en enskild lösning som ska kunna vara lösningen “på allt” och att alla bra lösningar kommer att behövas.

Stycket “Förändra och effektivisera hur vi reser”. Bra formulerat och viktigt att ha med detta, eftersom omställning av transporter inte endast handlar om att byta fordon och bränslen utan även om ändrade beteenden kring resor.

Sista meningen första stycket görs tillägget “Detta där det är möjligt” detta gäller ju egentligen hela strategin, och blir därför ett onödigt tillägg här.

I dokumentet används ordet ”så” ganska ofta. Överväg att ta bort det då det används främst i talspråk.